

Μια αξέχαστη αρχαιολογική περιήγηση στο χώρο και το χρόνο:

**Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ
ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΩΡΟ & ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΔΙΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ**

*(Λεπτομερές πρόγραμμα Εκπαιδευτικής εκδρομής :7-4-2017 (Παρασκευή):
Κάστρο Πλαταμώνα, Παλιός Παντελεήμων, Δίον (αρχαιολογικός χώρος &
Μουσείο), Κατερίνη (μεσημεριανό γεύμα στην Παραλία Κατερίνης),
Λεπτοκαρυά (απογευματινός περίπατος)*

Αναζητώντας χρόνο κερδισμένο στην εκπαιδευτική μας ζωή, αναρωτιέται κανείς ποια κριτήρια δύνανται να μας οδηγήσουν στο να διακρίνουμε, με την επιτυχήστερη δυνατή προσέγγιση, τι σημαίνει Εκπαιδευτική επίσκεψη ακραιφνούς παιδαγωγικού και μορφωτικού χαρακτήρα.

Με τη βεβαιότητα ότι περιγράψω μια εμπειρία γνώριμη σ' όσους δεν αναζητούν σε μια σχολική εκδρομή περιστασιακές, επιφανειακές ή παρορμητικές αφορμές φυγής και εκτόνωσης, αλλά, αντίθετα, ποιότητα ψυχαγωγίας και γνώση, διατείνομαι ότι η εκδρομή που πραγματοποίησε πρόσφατα το Μουσικό Σχολείο Τρικάλων στο Δίον της Πιερίας, με συνοδούς καθηγητές/τριες τις κυρίες **Αμαλία Ηλιάδη, φιλόλογο-ιστορικό, Μαρία Αγναντή, φιλόλογο και Παρασκευά Πλακιά, μουσικό**, απαντά στο αρχικό ερώτημα και θέτει τα κριτήρια για να πραγματοποιηθεί μια Εκπαιδευτική περιήγηση, όπως ακριβώς το υπαγορεύουν τα επίθετα που αναφέρονται στις ιδιότητες και ποιότητές της. Στη μονοήμερη εκπαιδευτική εκδρομή που πραγματοποίησε η μεικτή πολιτιστική μας ομάδα, αποτελούμενη από το α1 τμήμα της α' τάξης Γυμνασίου & ομάδα μαθητών/τριών της Α' Λυκείου του Μουσικού Σχολείου Τρικάλων, στις 7 Απριλίου 2017 στο πλαίσιο των Εκπαιδευτικών Πολιτιστικών Προγραμμάτων με θέμα: **«Αναζητώντας τον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό μέσα από τις γνώσεις και τις εμπειρίες μας» & «Τόποι πολιτισμικής αναφοράς: Μνημεία ιστορίας & αρχαιολογίας στην Ελλάδα και στην Ευρώπη»** και οργάνωσαν, αφιερώνοντας πολύτιμο εξωδίδακτικό χρόνο, **οι υπεύθυνες καθηγήτριες Ηλιάδη Αμαλία & Αγναντή Μαρία, (ΠΕ02 φιλόλογοι)** οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να κοινωνήσουν πρωτόγνωρα βιώματα.

Αρχικά και με σύμμαχο ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, προσεγγίσαμε τον πρώτο προορισμό του προγράμματός μας: επισκεφτήκαμε τον παραδοσιακό οικισμό του **Παλαιού Παντελεήμονα**, στη σκιά του βουνού των θεών, που έχει καταφέρει να διατηρήσει τη γραφικότητά του, σε μια περιοχή γεμάτη φυσικές ομορφιές. Στις πλαγιές του κάτω Ολύμπου, σε υψόμετρο 700 μέτρων και με υπέροχη θέα στο Θερμαϊκό κόλπο, τις ακτές της Νότιας Πιερίας και το ενετικό κάστρο του Πλαταμώννα, το γραφικό χωριό Παλαιός Παντελεήμονας που ιδρύθηκε στα τέλη του 14ου αιώνα, είναι χαρακτηρισμένο ως παραδοσιακός οικισμός, καθώς αποτελεί ένα από τα καλύτερα δείγματα παραδοσιακής μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής στην βόρεια Ελλάδα. Ο Παλαιός Παντελεήμονας κατάφερε να διατηρήσει το τοπικό του «χρώμα» καθώς είχε σχεδόν ερημώσει από την δεκαετία του 1950, όταν οι κάτοικοί του έφυγαν μαζικά προς το μεγαλύτερο οικισμό του Νέου Παντελεήμονα. Τη δεκαετία του 1980 όμως, η κατάσταση μεταστράφηκε, όταν αναπαλαιώθηκε ο οικισμός και άρχισε η ταχεία τουριστική ανάπτυξή του. Σε αυτό συνέβαλε το παραδοσιακό, τοπικό του «χρώμα», καθώς και η μικρή απόσταση που τον χώριζε από τα τουριστικά θέρετρα της Πιερίας και την εθνική οδό Αθηνών - Θεσσαλονίκης.

Στον οικισμό, εκτός από τα έργα της μόνιμης έκθεσης της ομορφιάς της Φύσης που προέρχονται από την προσωπική συλλογή του υπέροχου φυσικού περιβάλλοντος... φιλοξενούνται και έργα με «θέμα» την αναπαλαιωμένη παραδοσιακή Μακεδονίτικη αρχιτεκτονική .... Οι μαθητές-επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν τα έργα της φύσης και των ανθρώπων και να αποκτήσουν καινούρια ερεθίσματα, εσωτερικεύοντας κάτι που δύσκολα επιτυγχάνεται στην αίθουσα διδασκαλίας με στείρα αποστήθιση: την αγάπη για τη Φύση και την Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική Τέχνη και την ανάγκη κατανόησης, ερμηνείας και διάδοσής της. Στην κεντρική πλακόστρωτη πλατεία του χωριού με τα αιωνόβια πλατάνια, βρίσκονται η παλιά εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα, το παλιό σχολείο που έχει αναπαλαιωθεί και παραδοσιακές ταβέρνες, ενώ λίγο έξω από τον οικισμό βρίσκεται το μοναδικό περιβαλλοντικό σχολείο της περιοχής. Περπατώντας στα στενά πλακόστρωτα δρομάκια του, θαυμάσαμε τα αναπαλαιωμένα πέτρινα σπίτια και τα γραφικά καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα και είδη λαϊκής τέχνης.

Στη συνέχεια, πήραμε την κάθοδο προς το *Κάστρο του Πλαταμώνα* για να ανακαλύψουμε τα κρυμμένα του μυστικά.

Σε ένα τοπίο εξαιρετικού φυσικού κάλλους, αμέσως μετά τις θεσσαλικές στενωπούς των Τεμπών και την πρόσβαση στη Μακεδονία, το αρχαίο κατοικητήριο των δώδεκα θεών, δηλαδή το επιβλητικό όρος του Ολύμπου, εισχωρεί με ένα βραχώδες έξαρμα βαθιά μέσα στα γαλανά νερά του Αιγαίου, επαληθεύοντας πλήρως το αρχαίο όνομα του τόπου, Πλαταμών (βραχώδης άκρα επί της θαλάσσης). Η θέση, από την απώτατη αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, δεσπόζει στον νευραλγικό άξονα Θεσσαλίας Μακεδονίας και στους πανάρχαιους δρόμους από τον νότο στον βορρά και καθημερινά από τις υπώρειές της διέρχεται πλήθος ανθρώπων. Στην περιοχή αυτή, σε συμφωνία των αρχαίων πηγών και των αρχαιολογικών ευρημάτων, τοποθετείται η αρχαία πόλις Ηράκλειον, «πρώτη πόλις Μακεδονίας...» μετά τα Τέμπε. Μετά την ύστερη αρχαιότητα και το πέρασμα στους βυζαντινούς χρόνους η πόλη, σε αντίθεση με τόσες άλλες, συνεχίζει να υφίσταται, αποδεικνύοντας με τούτο τη σπουδαιότητά της, κυρίως λόγω της στρατηγικής της θέσεως. Στους βυζαντινούς χρόνους η σημασία της περιοχής αυξάνει και το 1198 ο αυτοκράτωρ Αλέξιος Γ' με χρυσόβουλο παραχωρεί προνόμια στους Βενετούς της περιοχής, αποκαλύπτοντας την έντονη εμπορική της δραστηριότητα. Αργότερα ο Βονιφάτιος ο Μομφερατικός παραχωρεί το Κάστρο του Πλαταμώνος ως φέουδο στον ευγενή Rolando Pisscia ή Pice. Σε αυτόν απευθύνεται με επιστολές του ο Πάπας Ιννοκέντιος Γ', όπου μνημονεύεται ο Πλαταμών, καθώς επίσης και στο χρονικό του Ερρίκου της Βαλανσιέν. Η θέση ανακαταλαμβάνεται από τον Θεόδωρο Κομνηνό Δούκα περί το 1244 και κατόπιν επέρχεται η οριστική άλωση από τους Οθωμανούς, οι οποίοι διατηρούν στο ακέραιο το σημαντικότατο κάστρο.

Την σπουδαιότητα της θέσεως ως κλειδίου της Μακεδονίας ενίσχυε η ισχυρή οχύρωση του βραχώδους εξάρματος, η οποία πρέπει να ενισχύθηκε ιδιαίτερα από τον ευγενή Rolando Pisscia και κατά τα πρότυπα της Ευρώπης, παρουσιάζοντας σήμερα εντυπωσιακή πληρότητα διατήρησης για το σύνολο του ηπειρωτικού ελλαδικού χώρου. Ειδικότερα, το Κάστρο του Πλαταμώνα συνίσταται από ένα πολυγωνικού σχήματος τείχος με επάλξεις και περιδρομο, καθώς το σύνολο ενισχύεται από οκτώ τετράπλευρους πύργους. Στη νοτιοδυτική πλευρά, όπου το βραχώδες έδαφος εξαιρείται, εντοπίζεται η ακρόπολη με ξεχωριστό τείχος και με τον οκτάπλευρο πύργο της να δεσπόζει στον χώρο και σε όλη την περιοχή, όντας ορατός από εκατοντάδες μέτρα με έντονη σημειολογία πέρα από την πρακτικότητα. Ο πύργος έχει ύψος περίπου 18μ. Εσωτερικά διαρθρώνονταν σε τέσσερα επίπεδα: το υπόγειο που χρησίμευε και ως κινστέρνα για περίοδο πολιορκίας, το ισόγειο, τον πρώτο και τον δεύτερο όροφο. Δύο κάθετοι και διασταυρούμενοι τοίχοι που εκκινούν από το

υπόγειο και φτάνουν περίπου μέχρι τον δεύτερο όροφο, διαιρούν το σύνολο σε τέσσερις χώρους, ενώ παραμένει ασαφής ο αρχικός τρόπος στέγασης.

Από το 1968 έχουν εκτελεστεί επεμβάσεις ανάταξης στον μεγάλο και μικρό περίβολο, συμπληρώσεις και αρμολογήσεις στον πύργο και εργασίες αποχωμάτωσης και ανασκαφών, τόσο στο εσωτερικό του περιβόλου όσο και στο εσωτερικό του πύργου. Έχουν εντοπισθεί ναοί, οικίες, εργαστήρια και ταφές, όλα τους στοιχεία μιας μεσαιωνικής καστροπολιτείας. Η πρώτη ανασκαφική έρευνα από τον Χ. Μπακιρτζή έγινε στο εσωτερικό της Πύλης του Κάστρου το 1973, όπου εντοπίστηκαν αποθηκευτικοί χώροι. Το 1989 άρχισε συστηματική ανασκαφική έρευνα από την Κ. Λοβέρδου - Τσιγαρίδα που συνεχίζεται κατ' έτος μέχρι σήμερα η οποία εντόπισε:

- βυζαντινό ναό του 10ου - 11ου αιώνα με φάσεις του 14ου, 16ου - 17ου και 19ου αιώνα πλαισιωμένου από νεκροταφείο του 14ου - 17ου αιώνα (1989 - 1995),
- οικίες 10ου αιώνα (1991 -2),
- ναΐσκο του 18ου αιώνα (1995),
- αποθηκευτικό χώρο ελληνιστικής περιόδου, 2ος π.Χ. αιώνας (1994)
- τμήμα ελληνιστικού τείχους (1995) και
- πύλη στο τείχος του ακροπυργίου με δύο οικοδομικές φάσεις 14ου αιώνα (1993 - 94).

Από τους αρχαιολόγους προτείνεται η ολοκλήρωση της αποχωμάτωσης στο εσωτερικό του οκταγωνικού πύργου, η εξασφάλιση της πλήρους στατικής επάρκειάς του, η εξεύρεση οριστικής λύσης για την στέγασή του, καθώς και ο σαφής διαχωρισμός των ορόφων του, όλα τα παραπάνω σε συμφωνία με τις διεθνείς αρχές αναστήλωσης. Μετά το πέρας όλων αυτών το μνημείο αποκατεστημένο μπορεί και πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως πολυχώρος πολιτισμού, στον οποίο θα αναπτύσσεται η μακρότατη ιστορία του τόπου και του μνημείου από τους αρχαίους έως του νεώτερου χρόνου. Επίκεντρο θα αποτελεί αυτό το μοναδικό αμάλγαμα Δύσης και Ανατολής, ο κεντρικός πύργος, ο οποίος παρουσιάζει ομοιότητες με τους αντιστοιχούς πύργους των φεουδαρχών μέσα στην παλαιά βυζαντινή καστροπολιτεία. Ακόμη και σήμερα το μνημείο βρίσκεται σε νευραλγική θέση και φρουρεί τον κεντρικό οδικό άξονα από τον Νότο προς τον Βορρά και αντίστροφα, όντας ορατό και ευκολότατα προσβάσιμο από πληθώρα διερχομένων ατόμων.

Αφού περιπλανηθήκαμε ως τολμηροί περιηγητές σ' όλες τις αρχαιολογικές θέσεις του πολυγωνικού, επιβλητικού κάστρου, έχοντας χρόνο στη διάθεσή μας, αμέσως μετά και με απόλυτο σεβασμό στο πρόγραμμα, κατευθυνθήκαμε προς τον **επόμενο βασικό προορισμό**

μας...τον Όλυμπο που με τη μυστηριακή του γοητεία πάντοτε προκαλούσε δέος και συγκίνηση στους ανθρώπους. Με κέντρο τον σπουδαίο αρχαιολογικό χώρο του Δίου, γνωρίσαμε πολλές άγνωστες πλευρές του βουνού στους βορινούς του πρόποδες, όπου βρίσκονται σπουδαία μνημεία του πολιτισμού και της φύσης.

Στους πρόποδες του Ολύμπου, κάτω από το βουνό όπου ζούσαν οι Δώδεκα θεοί, οι Μακεδόνες έφτιαξαν ένα σπουδαίο ιερό για να λατρεύουν τον Δία. Το Δίον εκτός από ιερός χώρος λατρείας εξελίχθηκε σε μεγάλη πόλη, ήκμασε, έλαμψε και με τους αιώνες παρήκμασε και σβήστηκε από τον χάρτη. Οι πρώτες επίσημες ανασκαφές ξεκίνησαν ακριβώς μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Τούρκους αλλά ουσιαστικά ο καθηγητής Δημήτρης Παντερμαλής είναι που ανέσυρε από τη λάσπη και τη λήθη το μεγαλείο της αρχαίας πόλης. Στο Δίον λειτουργεί το ωραιότερο αρχαιολογικό πάρκο της Ελλάδας, ένας υπέροχα σχεδιασμένος αρχαιολογικός χώρος με αρχαία ιερά, ελληνιστικά και ρωμαϊκά θέατρα, αρχαίους πλακοστρωμένους δρόμους, θέρμες με πισίνες και ψηφιδωτά, ωδείο, ρωμαϊκά σπίτια, επαύλεις και παλαιοχριστιανικές βασιλικές, ένας χώρος - πρότυπο.

Η ιστορία του Δίου

Η ιερή πόλη των Μακεδόνων απέκτησε μεγάλη λάμψη και φήμη όταν στον θρόνο της Μακεδονίας ανέβηκε ο Αρχέλαος, ο οποίος ίδρυσε στο Δίον περίφημες γιορτές, τα εν Δίω Ολύμπια. Ο Φίλιππος Β' μετά από κάθε νικηφόρα εκστρατεία του ερχόταν στο Δίον για να θυσιάσει. Ο Μέγας Αλέξανδρος αφιέρωσε στο Δίον ένα μεγαλοπρεπές σύνολο - φτιαγμένο από τον γλύπτη Λύσιππο- από 25 χάλκινους έφιππους νέους Μακεδόνες. Το 220 π.Χ. ο στρατηγός των Αιτωλών Σκόπας κατέστρεψε το Δίον. Αργότερα οι Μακεδόνες το ξαναέχτισαν και το ξαναστόλισαν με ωραία μνημεία. Οι Ρωμαίοι συνέχισαν εδώ τη λατρεία του Δία και αργότερα δημιούργησαν στο Δίον τη μία από τις τέσσερις μεγάλες ρωμαϊκές αποικίες στη Μακεδονία.

Καλύπτοντας χώρο έκτασης 1.500 στρεμμάτων, **ο αρχαιολογικός χώρος του Δίου** αποτελείται από μια οχυρωμένη πόλη, έκτασης 360 στρεμμάτων, πλαισιωμένη από χώρους λατρείας που κατοικήθηκε χωρίς διακοπή από τα κλασικά ως τα παλαιοχριστιανικά χρόνια. Σε επάλληλα ανασκαφικά στρώματα αποκαλύφθηκαν ιδιωτικές κατοικίες, δημόσια κτήρια, καταστήματα και πολλά εργαστήρια ενταγμένα σε οικοδομικά τετράγωνα που ορίζονται από δρόμους. Κτισμένη τον 2ο αιώνα π.Χ. πάνω σε επίπεδο έδαφος, η πόλη του Δίου βρισκόταν σε απόσταση περίπου 1,5 χιλ. από τη θάλασσα και μέσω του πλωτού τότε ποταμού

Βαφύρα συνδεόταν με αυτή.

Το τειχισμένο τμήμα της πόλης, σχεδόν τετράγωνο κατασκευασμένο σύμφωνα με το ιπποδάμειο σύστημα, διέθετε υποδειγματική ρυμοτομία, χαρακτηριστική της τεχνογνωσίας της εποχής του Μ. Αλεξάνδρου. Τα έως σήμερα ανασκαφικά ευρήματα φυσικό είναι να ανάγονται στην πλειονότητα τους στους ρωμαϊκούς και στους μεταγενέστερους βυζαντινούς χρόνους: τόσο η μικρή επίχωση, όσο και η συνεχής κατοίκηση του χώρου εξαφάνισαν τα κατάλοιπα αρχαιότερων περιόδων, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις. Η σημερινή εικόνα του αρχαιολογικού χώρου ανταποκρίνεται κυρίως στη ρωμαϊκή περίοδο της πόλης.

Η κεντρική οδός, μήκους 670 μέτρων, που διασχίζει την πόλη από βόρεια προς νότια, πλακοστρωμένη στην αυτοκρατορική εποχή με μεγάλες πλάκες από κροκαλοπαγή λίθο, ανήκει ασφαλώς ως σχεδίαση στον κλασικό-ελληνιστικό πολεοδομικό ιστό. Σε αυτόν ίσως τον αρχικό κάναβο ανήκουν και οι δευτερεύουσες, κάθετες και παράλληλες προς την κύρια αρτηρία, οδοί, τμήμα ενός ιπποδάμειου πολεοδομικού σχεδίου. Στα οικοδομικά τετράγωνα (insulae) που σχηματίζονται, αποκαλύφθηκαν καταστήματα, πολυτελείς κατοικίες, δημόσιες θέρμες, εργαστήρια, βεσπασιανές. Κατασκευές του 2ου και του 3ου αιώνα μ.Χ. μαρτυρούν τον πλούτο και την ευμάρεια των κατοίκων της πόλης. Στη νότια παρυφή της αρχαίας πόλης βρίσκονται οι μεγάλες θέρμες, ένα εντυπωσιακό συγκρότημα κτηρίων που χρονολογείται στο 200 μ.Χ.

Στον ανατολικό τομέα ήρθε στο φως η έπαυλη του Διονύσου, που πήρε το όνομά της από τη μεγάλη ψηφιδωτή σύνθεση με παράσταση του θεού, που καλύπτει το δάπεδο της αίθουσας συμποσίων. Έξω από τα τείχη αποκαλύφθηκαν τα ιερά του Δίου, το ελληνιστικό και το ρωμαϊκό θέατρο και το στάδιο. Η πεδινή διαμόρφωση του εδάφους υπαγόρευσε ασφαλώς το κανονικό σχήμα της πόλης (τετράγωνο), δεν αποκλείεται όμως τόσο στη ρυμοτομία, όσο και στην οχύρωση του Δίου να εφαρμόστηκε, όπως υποστηρίχτηκε, η εμπειρία που αποκόμισαν οι πολεοδόμοι της εποχής από τις νέες πόλεις που ίδρυσαν ο Αλέξανδρος και οι διάδοχοι του στις χώρες της Ασίας.

Ανάμεσα στους θεούς που λατρεύονταν στο Δίον κυρίαρχη θέση κατείχε ο Ολύμπιος Δίας, από τον οποίο πήρε το όνομά της η πόλη. Στο τέμενος του θεού βρέθηκαν λίθινες στήλες με κείμενα που αναφέρονταν σε συνθήκες συμμαχίας, διακανονισμούς συνόρων, τιμητικά ψηφίσματα κ.ά. Το ιερό της Δήμητρας που βρίσκεται στα νότια, λίγο έξω από τα τείχη και την πύλη του κεντρικού δρόμου της πόλης, είναι το παλαιότερο μακεδονικό ιερό που γνωρίζουμε μέχρι σήμερα. Η ζωή του ήταν συνεχής από το τέλος του 6ου αι. π.Χ. έως τις αρχές του 4ου αι. μ.Χ. Ανατολικά

του ιερού της Δήμητρας αποκαλύφτηκε ιερό αφιερωμένο στη λατρεία των αιγύπτιων θεών, του Σάραπη, της Ίσιδας και του Άνουβη. Στο ίδιο ιερό υπάρχει μικρός ναΐσκος της Αφροδίτης Υπολυμπιδίας (της Αφροδίτης που λατρευόταν κάτω από τον Όλυμπο). Το ελληνιστικό θέατρο του Δίου βρίσκεται έξω από τα τείχη και κατασκευάστηκε στα χρόνια του Φιλίππου Ε' (221 - 179 π.Χ.). Το ρωμαϊκό θέατρο εντοπίστηκε νοτιοανατολικά του ελληνιστικού και χρονολογείται στο 2ο αι. μ.Χ. Το νεκροταφείο του Δίου απλώνεται κυρίως νότια και ανατολικά της πόλης. Τα ταφικά μνημεία χρονολογούνται από τον 5ο αι. π.Χ. έως τον 5ο αι. μ.Χ.

Το ιερό της Δήμητρας και η έπαυλη του Διονύσου

Κατηφορίσαμε, λοιπόν, στον αρχαιολογικό χώρο. Ολόκληρη η περιοχή είναι πνιγμένη στη βλάστηση και μικροί χείμαρροι και τρεχούμενα νερά διασχίζουν τον αρχαιολογικό χώρο, δημιουργώντας ένα παραδεισένιο σκηνικό μέσα από το οποίο λάμπουν λευκά τα αρχαία ευρήματα σε μια αφάνταστα γοητευτική σύνθεση. Από τα πιο όμορφα σημεία του χώρου είναι το ιερό της Ίσιδος: είναι πλημμυρισμένο με νερό και τα κτίρια αναδύονται μέσα από την υγρή βλάστηση. Πολύ κοντά βρίσκεται το ιερό της Δήμητρας, από τα αρχαιότερα που έχουν ανασκαφεί στη Μακεδονία. Από τη μεριά της αρχαίας πόλης του Δίου περπατήσαμε στον παλιό δρόμο με τις ανάγλυφες ασπίδες και τους θώρακες, είδαμε την έπαυλη του Διονύσου με τα ψηφιδωτά και βέβαια τις μεγάλες θέρμες του Δίου, χτισμένες το 200 μ.Χ., τα εντυπωσιακά λουτρικά συγκροτήματα. Παρατηρήσαμε τα υπόκαυστα (το σύστημα δηλαδή με το οποίο διοχετεύονταν ο ζεστός αέρας που ζεσταίνει το πάτωμα, τους τοίχους και τις αίθουσες) και θαυμάσαμε το υψηλότερης τέχνης ψηφιδωτό, στο δάπεδο του λουτρού, όπου απεικονίζονται οι Νηρηίδες καθώς τις αρπάζουν οι Τρίτωνες.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο βρίσκεται μέσα στον οικισμό του Δίου, σε απόσταση 500μ. από την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου. Το πρώτο Μουσείο στο Δίον χτίστηκε το 1931 με δαπάνη του Υπουργείου Παιδείας. Το 1983 ανεγέρθηκε το σύγχρονο κτίριο, το οποίο φιλοξενεί τα ευρήματα των ανασκαφών. Τα εκθέματα είναι οργανωμένα σε ενότητες αντίστοιχες με το χώρο ανεύρεσής τους (δημόσια κτίρια, αστικό κέντρο, ιερά, νεκροταφεία κ.ά. Στον όροφο εκτίθενται επίσης ενδεικτικά ευρήματα από τις ανασκαφές στην αρχαία Πύδνα .

Το αρχαιολογικό μουσείο του Δίου λάμπει περήφανο μετά την τελευταία του ανακαίνιση (ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2008). Στο ισόγειο θαυμάσαμε μια εκπληκτική συλλογή γλυπτών (αγάλματα, ανάγλυφα

κλπ.), όπως και αυτά που αποκαλύφθηκαν στο ιερό του Διός Υψίστου. Στον πρώτο όροφο είδαμε τη σπάνια αρχαία υδραυλι, ένα πνευστό - κρουστό - υδραυλικό μουσικό όργανο.

Ιδανικός τρόπος να προβληθεί σε μαθητές & μαθήτριες η πολιτιστική μας κληρονομιά, αποτελούν η σύλληψη, οι ιδέες και η προσωπική εργασία των καλλιτεχνών-τεχνιτών της αρχαιότητας (αρχιτεκτόνων, γλυπτών-δημιουργών), αποτυπωμένη σε έργα, τα οποία στεγάζονται στο εν λόγω Μουσείο, πλούσιο σε αρχαιολογικό και ιστορικό υλικό. Εδώ, οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν ποικίλα θέματα που άντλησαν οι δημιουργοί τους από την Αρχαία Ελληνική Ιστορία. Τα εκθέματα του Μουσείου περιλαμβάνουν μορφές και αναφορές από την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας, της Ελληνιστικής εποχής, τον αγώνα των Αρχαίων Μακεδόνων προς επικράτηση στο χώρο της Βόρειας Ελλάδος, τους παντοειδείς πολέμους τους, το Μακεδονικό πολιτιστικό παρελθόν-«μέτωπο», έως και την τραγωδία της ήττας του Ελληνιστικού κόσμου από τους Ρωμαίους. Οι μαθητές είδαν σκηνές από την καθημερινότητα ηρώων άλλων εποχών, ώστε να κατανοήσουν το ρόλο που εκείνοι διαδραμάτισαν στους αντίστοιχους χώρους-τόπους και χρόνους.

Ύστερα από το απολαυστικό μεσημεριανό μας γεύμα στην Παραλία Κατερίνης, αναλογιστήκαμε σύντομα στην ιστορία της πόλης: Το όνομα της πόλης έχει τις ρίζες του στην Αικατερίνη της Αλεξανδρείας, τη χριστιανή μάρτυρα, που έζησε τον 4ο αιώνα. Παρά τη συμμετοχή της σε όλους τους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες των Ελλήνων, από την επανάσταση του 1821, το κίνημα του 1854, τη Μακεδονική επανάσταση του 1878 και το Μακεδονικό Αγώνα, απελευθερώθηκε τελικά από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στις 16 Οκτωβρίου του 1912. Μετά από ξεχωριστά «ανθρώπων έργα», επισκεφτήκαμε ένα ακόμα θαυμαστό, εκπληκτικό έργο της φύσης, την γοητευτική, γαλάζια θάλασσα... Με ευγένεια, σεβασμό, υπομονή και ηρεμία οι μαθητές, απολαμβάνοντας την περιήγηση και θαυμάζοντας την αέναη κίνηση του αλμυρού υγρού στοιχείου στη Λεπτοκαρυά Πιερίας, στον τελευταίο σταθμό της εκπαιδευτικής μας εκδρομής, αναλογίζονταν ήδη την επιστροφή .... Όμως..., η Λεπτοκαρυά είναι μια παραλιακή κωμόπολη, που υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Δίου Ολύμπου. Η ονομασία της προήλθε από τις φουντουκίες και την απόδοση στα ελληνικά της τουρκικής λέξης φιντίκιοϊ (φουντουκοχώρι). Ο κεντρικός ναός είναι

ο Άγιος Νικόλαος ενώ έχει και ένα παρεκκλήσι στην παραλία, τον Άγιο Παντελεήμονα. Γραφική είναι η παλιά Λεπτοκαρυά, στην οποία την Παρασκευή μετά το Πάσχα γίνεται παραδοσιακό πανηγύρι.

Σύμφωνα με την παράδοση, ο τόπος μεταξύ της Λεπτοκαρυάς και της Σκοτίνας φέρεται να αποτελούσε τα αρχαία Λείβηθρα. Στο χώρο αυτό ίσως βρισκόταν και ο τάφος του Ορφέα, ο οποίος ήταν άβατο για τις γυναίκες επί πολλούς αιώνες. Η αρχαία αυτή πόλη συνδέεται επίσης με τη διονυσιακή λατρεία, καθώς εδώ τελέσθηκαν οι πρώτες Διονυσιακές Εορτές. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μνημεία της Λεπτοκαρυάς, όπως οι βυζαντινοί ναοί, το μοναστήρι της Παναγίας Καναλιώτισσας του 11ου αιώνα κα. Στην Παλαιά Λεπτοκαρυά βρίσκεται ο ναός της Αγίας Τριάδας και στα κοιμητήρια η Αγία Φωτεινή. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν κεφαλοχώρι. Ο περιηγητής Τοζέρ αναφέρει τη Λεπτοκαρυά στο δίτομο έργο του *Έρευνες στα υψίπεδα της Τουρκίας* (1869). Πέρα από τον οικισμό αναφέρει ότι βρήκε λεπτοκαρυές, "από τις οποίες πήρε το όνομά του, μολονότι τώρα δεν υπάρχουν καθόλου μέσα στο χώρο του οικισμού. Στις χαμηλότερες πλαγιές αφθονούν οι καστανιές ισπανικού τύπου". Σημαντικές είναι και οι πληροφορίες του Έλληνα περιηγητή Σχοινά, στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, οπότε το χωριό ήταν κεφαλοχώρι, με 130 χριστιανικές οικογένειες. ("Καζταρίδη Ι. Φ., *Η Περία των περιηγητών και των γεωγράφων*" σελ. 157).

Αργά το απόγευμα επιβιβαστήκαμε στα λεωφορεία και χωρίς απρόοπτα, με απόλυτη αίσθηση ακρίβειας και ευθύνης ο οδηγός μας οδήγησε σάους και αβλαβείς στο χώρο του σχολείου μας, στα Τρίκαλα.

Γεμάτη ικανοποίηση από την σωστή συμπεριφορά των μαθητών μας, καθώς και την άψογη συνεργασία των υπεύθυνων καθηγητών, τώρα που καταγράφονται τούτες οι βιωμένες εμπειρίες, επιθυμώ να συγχαρώ από καρδιάς τους μαθητές/τριες οι οποίοι με την ευγενική και συνεργάσιμη στάση τους, βοήθησαν να πετύχει αυτή η πολιτιστική περιήγηση. Εύχομαι η εκδρομή που πραγματοποιήθηκε, να κινητοποιήσει έντονα τους μαθητές μας να βιώσουν τον μορφωτικό χαρακτήρα, καθώς και την ψυχική ανάταση και αναζωογόνηση που αφειδώλευτα προσφέρεται μέσω μιας σχολικής εκδρομής. Σε μια εποχή που ο πολιτισμός της εικόνας κυριαρχεί στην καθημερινότητα των νέων ανθρώπων και που το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα θεωρεί δημιουργικό τον χρόνο εκείνο των εκπαιδευτικών μετακινήσεων που αντικαθιστά, εναλλακτικά, την διδασκαλία στην τάξη, οι οργανωμένες σχολικές εκδρομές με συνείδηση του χαρακτήρα τους από εκπαιδευτικούς που, σεβόμενοι τους μαθητές

τους, αγαπούν και τιμούν το λειτούργημά τους, χωρίς να εμφορούνται από νοοτροπία χρησιμοθηρίας, αποτελούν αναγκαία συνθήκη για ένα αναβαθμισμένο, ελκυστικό, μα πρωτίστως δημιουργικό Δημόσιο Σχολείο.

**Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός στο Μουσικό Σχολείο
Τρικάλων.**

(βλ. το σχετικό βίντεο-ταινιάκι της διδακτικής επίσκεψης:
<https://www.youtube.com/watch?v=5MvZmnuWpoQ>)